

СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Впорядкування України можна здійснити лише за допомогою знань про принципи і специфіку розвитку українського народного організму. Ідеологія, державний устрій, право, організація бізнесу, соціальна політика мають відповідати особливостям української душі. Будь-які спроби реформування, які не враховуватимуть цих особливостей, приречені на неефективність.

НАРОД, ЕТНОС, НАЦІЯ

З погляду системології, людство є живою цілеспрямованою системою, що знаходиться в процесі самоорганізації і чимраз глибшого структурування. Природними, органічними структурними одиницями людства є народи. Проте в сучасній мові слово «народ» має кілька різних значень, напр., населення, трудящі маси, простолюд та інші. В подальшому ми вживатимемо терміни «народ» і «народний організм» саме в розумінні згаданих природних, надзвичайно стійких органічних утворень.

У науковій літературі все частіше вживаються два інші терміни, які етимологічно означають народ: грецьке слово «етнос» і латинське «нація». На сьогодні серед дослідників існують найрізноманітніші тлумачення цих термінів. **Ми схильні вживати слова «етнос» і «нація» для позначення двох форм існування одного і того ж народного організму.** Етнос — це однорідний, аморфний, малоусвідомлений стан народного організму. Нація — це його вища форма розвитку, якій властиві значна внутрішня структурованість і самоусвідомлення. У формі нації виразно виявляється і розквітає те, що в етносі знаходилося у невиявленому, зародковому стані. Якщо етнос — це невизначена, «незв'язана» однорідність, то нація — це визначена, сконсолідована різнорідність, згармонізована сукупність внутрішньоструктурних елементів. **Визначальним критерієм того, що народний організм набув форми нації, є наявність власної організованої духовної, політичної, бізнесової та професійної еліти.**

ПСИХІКА ТА ЕТНОПСИХІКА

Слово «психіка» походить з грецької мови і означає «душа». Душа оживляє людське тіло та визначає його поведінку. Коли душа покидає тіло, тоді організм людини вмирає й розкладається. Це ж саме стосується й народних організмів. За словами Карла Густава Юнга, «душа народу є лише децю складнішою структурою, ніж душа індивіда». Ця колективна душа є головним чинником, який визначає поведінку народу, його можливості та перспективи. Чи не найкраще це питання дослідив видатний французький психолог, історик і культуролог Гюстав Лебон. Його знаменита праця «Психологія народів і мас» (в оригіналі — «Psychologie de Foules») заслуговує на особливу увагу.

На основі досліджень історії та культури різних народів і рас Лебон дійшов висновку, що *«кожний народ має душевний устрій так само стійкий, як і його анатомічні особливості, і саме від нього походять його почуття, його думки, його установи, його вірування і його мистецтва... Не викликає сумніву, що історія народів визначається найрізноманітнішими чинниками. Вона сповнена особливих подій і випадковостей, яких могло б і не бути. Однак поряд з цими випадковостями, з цими побічними обставинами існують великі незмінні закони, які й керують загальним розвитком кожної цивілізації. Ці незмінні, найбільш загальні і найбільш фундаментальні закони випливають з душевного устрою народів. Життя народу, його установи, вірування і мистецтва є лише видимими продуктами його невидимої душі. Для того, щоб якийсь народ змінив свої установи, вірування і мистецтва, він повинен спочатку переробити свою душу».*

При поверховому підході може здатися, що для психічного складу народів більш властива мінливість, а не постійність. Однак ретельне дослідження розвитку цивілізацій переконали в цілком протилежному. Ось як про це пише Гюстав Лебон: *«Психологічний вид, подібно до анатомічного, складається з дуже невеликого числа основних незмінних особливостей, навколо котрих групуються мінливі й непостійні вторинні ознаки. Садівник змінює зовнішній вигляд рослини до такої міри, що недосвідчений погляд може її не впізнати; однак при цьому він ніскільки не торкається основних особливостей виду, впливаючи лише на його побічні ознаки. Психічна організація має такі ж незмінні основні особливості, як і анатомічні ознаки видів. Поряд з цим вона володіє і другорядними особливостями, які можуть легко змінити середовище, обставини, виховання та інші чинники».*

Отже, досліджуючи душу народу, необхідно розрізнити дві її складові — **постійну і змінну**. Змінна складова — це та видима поверхня, яка постійно знаходиться в русі і порівняно легко модернізується під впливом зовнішніх чинників. Постійна складова — це те стабільне ядро, яке заховане у глибини народної підсвідомості, володіє величезною інерцією і змінюється лише під впливом довгострокових цілеспрямованих впливів. Однак ця постійна складова народної душі має параметр, котрий є незмінним від самого зародження народу, — це тип інформаційного метаболізму, або соціотип.

ТИПОЛОГІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ХАРАКТЕРІВ

Відомо, що будь-яка психічно нормальна людина від народження належить до одного з 16-ти соціотипів. Це твердження можна вважати науково доведеним фактом, підтвердженням чого є величезна статистична база, напрацьована американськими дослідниками типології Юнга.

Згідно з типологією Юнга, кожен із 16-ти психологічних типів (інша назва — соціотипів) має певну соціальну спеціалізацію, що виражається у наявності вроджених сильних і слабких сторін його психіки. Людина, яка бажає досягнути успіху в житті, повинна розвивати передусім свої сильні сторони, а слабкі підтримувати на рівні, необхідному для нормальної соціальної адаптації. Все це детально описано у спеціальній літературі¹.

Проте зараз важливіше інше: **дослідження національних характерів показало, що народна душа підлягає тій самій 16-типній класифікації, що й психіка індивіда**. Наприклад, німецький національний характер описується соціотипом «логіко-сенсорний інтроверт» (псевдонім «Контролер»), американський — «логіко-інтуїтивний екстраверт» («Підприємець»), японський — «сенсорно-логічний інтроверт» («Майстер»).

ТИП УКРАЇНСЬКОЇ ДУШІ

Українська душа належить до соціотипу «етико-інтуїтивний інтроверт», псевдонім — «Миротворець». Провідними психічними функціями цього соціотипу є т. зв. «етика відносин» та «інтуїція здібностей».

Як виявляється домінування цих функцій у психіці українського етносоціального організму? «Етика відносин» — це славетна «українська лагідність» і «кордоцентричність», толерантність, прагнення розв'язувати конфлікти не через суд чи насильство, а шляхом умовляння, налагодження особистих стосунків. Ця психічна якість виразно зафіксована не лише у звичаях, але й в українській мові, де крім слова «відношення» існують також «стосунки», «ставлення» і «відносини», тобто аж 4 синоніми (для порівняння: в російській мові є лише одне слово — «отношения»).

Психічна функція «інтуїція здібностей» виявляється в українській ліричності і мрійливості, поетичності й релігійності, у прагненні до ідеалу, повазі до «внутрішнього світу» людини, її талантів та здібностей. Про наявність цих психічних якостей одностайно писали різні дослідники української душі: Є.Онацький, О.Кульчицький, Д.Чижевський та інші. Про соціотип України також багато сказано у книзі Мира Продума².

¹ Каганець І.В. Психологічні аспекти в менеджменті: типологія Юнга, соціоніка, психоінформатика. — Київ - Тернопіль: Мандрівець - Port Royal, 1997. — 204 с.

² Мира Продум. Нація золотих комірців: Психоінформаційна концепція України. — Київ-Тернопіль: Мандрівець, 1994. — 160 с.

Так згадані психічні функції проявляються на побутовому рівні. Вищий же розвиток цих функцій спостерігається у традиційній здатності українців до добровільного об'єднання в самоорганізовані й самокеровані структури: братства, артілі, гуртки, кооперативи, товариства, корпорації, добровольчі військові формування. Ці структури ґрунтувалися на глибокій повазі до людини, її свободи та індивідуальності, для них характерна висока культура спілкування. Ось як про цю здатність українців пише відомий етнограф та антрополог Анатолій Пономарьов, описуючи устрій Козацької держави: *«Міське населення України, як і сільське, об'єднувалося у певні громадсько-виробничі організації. Можна без перебільшення стверджувати, що міське суспільство мало КОРПОРАТИВНИЙ УСТРІЙ, чому особливо сприяло Магдебурзьке право — своєрідне самоврядування міст, характерне для XVI — XVII ст. Корпоративність пронизувала населення міст наскрізь, поділяючи його на окремі соціальні верстви... Кожна з верств об'єднувалась довкола своїх громад: спілок, братств, цехів, які мали власні статuti. У свою чергу кожне громадське об'єднання також було ієрархічним. Взагалі ТОТАЛЬНА КОРПОРАТИВНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ФОРМУВАЛА ТАКИЙ ТИП СУСПІЛЬСТВА, КОТРИЙ ПРИЙНЯТО НАЗИВАТИ ЗАКРИТИМ. Водночас корпорації створювали необхідні умови для професійної діяльності своїх членів, забезпечуючи їм захист від будь-якої сваволі з боку феодалів, що було вкрай важливо, особливо для рядових громадян. Основним типом міських корпоративних об'єднань були цехи... Цехове братство являє собою історичний приклад досягнення певної соціальної справедливості, бо воно дбало як про працюючих членів цеху, так і про хворих, немічних, тих, хто не мав постійного заробітку, про вагітних жінок-майстринь, про бідних учнів ремісників. Більш того: діяв свого роду кодекс честі цехової організації...».*

Але давайте звернемося до стандартного опису етико-інтуїтивного інтроверта (цей опис використовується для ідентифікації соціотипу людини). І звернімо увагу на те, як добре він підходить для опису українського національного характеру:

Доброта і співчуття — його сильні сторони. Вміє з усіма підтримувати добрі, теплі взаємини. Миротворець. Йому властиві м'яка врівноваженість і спокійна поведінка. Якщо когось образив, то не заспокоїться, доки не вибачиться і не відшкодує збитки. Йому дуже важко не виконати прохання, засмутити друзів відмовою.

Багато мріє і фантазує. У всьому намагається дійти суті, має схильність бачити щось незвичайне, божественне, космічне у найпростіших речах. Полюбить розповідати про свої сни. Довіряє людям, високо цінує людські здібності й таланти. Ледве не найголовніше для нього — гармонія в близькому оточенні, особливо в сім'ї. Доброзичливий і веселий, дуже важко переносить конфлікти. Йому ближче не змагання, а співробітництво. Вразливий, не переносить насилля. Не любить примушувати інших робити щось проти їхньої волі.

Не може не працювати, коли інші працюють, і продовжує працювати, коли ніхто не працює. Його цікавлять методи, технології, які дозволяють діяти правильно. Сильно розвинуте почуття краси. Почувається дуже незатишно, якщо в приміщенні безладдя; перед початком роботи спочатку наводить чистоту і лад. Постійно контролює свій зовнішній вигляд. За можливості уникає конфліктів, особливо пов'язаних з емоційними вибухами. Передбачливий. Більше розраховує на завчасну підготовку, аніж на щасливий випадок. Будь-яку справу намагається довести до завершеного стану.

Для більшої повноти наведемо фрагмент характеристики даного соціотипу в інтерпретації американської Асоціації психологічного типування (АПТ):

Люди, в яких домінує цей тип, мають велику теплоту, але воліють її не виявляти доти, доки добре не пізнають людину. Вони тримають свою "теплу сторону" всередині, як у хустряному пальті. Вони віддані обов'язкам і зобов'язанням щодо людей або справ, про яких вони піклуються. Їм властивий дуже особистісний підхід до життя, вони все оцінюють через свої внутрішні ідеали й особисті цінності. Їхні найглибші почуття виявляються рідко; їхня внутрішня ніжність замаскована спокійною стриманістю.

У повсякденних справах вони толерантні, щирі, гнучкі, здатні до пристосування. Але якщо погрожують їхнім внутрішнім принципам, вони не поступляться ані дюйма.

Головний інтерес — у пошуку можливостей всередині того, що є, що ймовірно або відомо. Вони бажать, щоб їхня робота зробила внесок у щось, до чого вони мають стосунок, — у людське взаєморозуміння, щастя, здоров'я. Вони прагнуть мати велику мету і безкорисливо працювати заради неї. Представники цього типу дуже цікавляться новими ідеями, схильні до внутрішнього й широкого бачення. Багато з них цікавляться книжками й мовами і нерідко мають дар красномовства; у них є талант бути прекрасними письменниками. Вони можуть бути винахідливими і переконливими в тому предметі, на який скеровано їхній ентузіазм, — тихий, але глибоко закорінений. Їм подобається давати поради, вони тяжіють до навчання, літератури, мистецтва, науки, психології...

ЛИЦАРСЬКА КУЛЬТУРА

Тут можна зауважити, що даний опис ледве чи описує всю українську душу. Більш того, в українців ми знаходимо риси, здавалось би, прямо протилежні наведеним вище. Передусім це ознаки екстраверсії і сенсорики, виявлені найпотужніше у войовничості українців, їхній торговій експансії і здатності до колонізації нових земель. Скажімо, військові традиції наших предків широко відомі принаймні з часів князя Олега та його боротьби з Візантією. Два договори з Візантією, що дійшли до нас (з 907 і 911 рр.), свідчать про повну перемогу Києва, а отже, і про бойовитість давніх русичів. Яскравим виразником цієї сторони української етнопсихіки став Святослав Завойовник, якого Грушевський називає «запорожцем на престолі»: мужній, войовничий князь з лицарською вдачею. Його походи охоплювали грандіозну територію, його ім'я гриміло по всій Східній Європі й Західній Азії, його знали письменники Візантії та арабського світу.

Ще яскравіший вияв цієї частини української душі знаходимо починаючи з XVII ст., коли вся Україна "показачилася", мала полкову організацію, вела надзвичайно активну зовнішню політику. В українській етнопсихіці знаходимо риси, які швидше говорять про домінування у ній не «етики», але протилежної ознаки, — «логіки». Згідно з дослідженнями Богдана Стебельського, «християнство застало високо розвинутий рівень законодавства в Русі-Україні, чого доводить список законів "Руська Правда", яка на довгий час історії Східної Європи була прикладом для інших правових статутів. Порівнюючи із правними законами Західної Європи, яка раніше України прийняла християнство, бачимо вплив поганства, а можна сказати варварства цілі століття пізніше, як була писана "Руська Правда"».

Глибші дослідження показують: Україні властива культура, котра описується структурою логіко-сенсорного екстраверта, псевдонім — «Адміністратор». Зовні це виявляється в таких прикметах, як організованість, дисципліна, кодекс честі, рішучість, рухливість, завчасна підготовка, планомірність, деяка прямолінійність тощо. Для кращого уявлення про особливості логіко-сенсорного екстраверта наведемо фрагмент його стандартної характеристики:

Прихильник чесної праці. Не вірить у легкий успіх. Надає перевагу «чесній грі». Не терпить хитроців і підступу, ненавидить злодіїв та шахраїв. Високо цінує компетентність, професіоналізм. У праці — винятково надійний партнер. Поняття «кодекс честі», «лицарство» — для нього справжня цінність. Вважає дотримання правил сильною рисою, виявом

міцної вдачі. Ретельно виконує свої обов'язки. Не може сидіти без діла, завжди готовий до активності. Має велику вроджену енергію. Не терпить зволікань, не любить відкладати виконання рішень. Виконуючи відповідальну роботу, розраховує не на імпровізацію, випадок чи несподіване натхнення, а на своєчасний початок і наполегливість.

А ось ще деякі характерні штрихи до портрету цього соціотипу в інтерпретації АПТ:

Вони живуть за допомогою певного набору правил, які містять в собі їхні основні оцінки світу. Будь-яка зміна в їхніх шляхах вимагає відповідної зміни в їхніх правилах. Вони більше цікавляться тим, щоб побачити існуючі реальності, ніж майбутні можливості. Це робить їх практичними, реалістичними і зацікавленими передусім в тому, що тут і зараз. Вони використовують минулий досвід для вирішення проблем і хочуть бути впевненими, що їхні ідеї, плани і рішення ґрунтуються на солідному фактичному матеріалі. Вони люблять таку роботу, результати якої безпосередні, наочні і реальні. У них є хист до бізнесу, промисловості, виробництва і будівництва. Вони отримують задоволення від адміністративної роботи, де вони можуть ставити цілі, приймати рішення і давати відповідні накази. Вміння влаштувати справу так, щоб вона була обов'язково виконана, — їхня сильна сторона.

ПСИХОІНФОРМАЦІЙНА СТРУКТУРА НАЦІЇ

На перший погляд може здатися, що ми прийшли до парадоксального висновку, адже виявили існування двох різних українських культур, які описуються різними і багато в чому протилежними соціотипами, — «Миротворець» і «Адміністратор». Якими ж насправді є українці? Це непросте питання не раз ставили перед собою дослідники української душі. І врешті наблизилися до відповіді, яку найкраще сформулював доктор Богдан Стебельський: *«Рання українська література і фольклор, як і пізніша у вигляді дум та найновіша у поезії Шевченка, продовжує духовні традиції, просякнуті двома елементами соціальної структури українців, — хліборобства і лицарства. Хлібороб, якого годує земля, символ праці, та лицар, що захищає землю і працю хлібороба, це два елементи цілого, що його символізує плуг та меч, передані легендами ще зі скитських часів».*

Проте це лише частина відповіді на поставлене запитання. Для повної відповіді потрібно повернутися до розгляду співвідношення між етносом і нацією. Український етнос періодично формував нації, зокрема Київську Русь і Козацьку націю. Причому в процесі розвитку українського народного організму кожне його нове національне утворення виявлялося чимдалі яскравіше.

Як ми вже казали, етнос являє собою аморфне, однорідне, неструктуроване утворення. Тому українська етнопсихіка однозначно описується соціотипом етико-інтуїтивний інтроверт — «Миротворець».

Інтегральна психіка української нації в цілому також описується цим самим соціотипом. І це закономірно, адже вона формується на основі українського етносу. Але нація — це структурована система, яка для свого розвитку створює чотири основні функціональні підсистеми. Що це за підсистеми? Відповідь на це запитання дає сама історія розвитку людських суспільств. Де б ми не опинилися — в Древньому Єгипті чи Вавілоні, у Франкській державі чи Венеціанській республіці, у Візантії чи Київській Русі, — всюди за строкатістю та неподібністю культур, звичаїв, політичних систем та вірувань можна розгледіти одну спільну рису, а саме наявність чотирьох соціальних функцій — 1) світопізнавальної, 2) владно-адміністраторської та військової, 3) організаторсько-господарської, 4) виконавчої (робочої) — та соціальних груп, котрі ці функції виконують. Таке структурування соціального організму є на диво однаковим у всіх частинах світу: жерці, нобілітет, вільні громадяни і раби — у древньому Римі; духівництво, шляхта, міщани й селяни — в Європі; брахмани, кшатрії, вайш'ї та шудри — в Індії.

Всі ці станові скам'янілості відбивають первісно вірний принцип, який зводиться до простої думки: **для того, щоб соціальний організм міг нормально функціонувати, в ньому хтось має працювати, хтось організовувати працю, хтось владарювати і збройно захищати спільноту, хтось пізнавати світобудову та її закони. Кожна з чотирьох основних соціальних груп має власну колективну психологію і незмінну константу — соціотип***.

СОЦІОКАСТИ І “ЧИСТІ ГРУПИ”

Отже, для нормального існування нації у ній мають виконуватися чотири основні системні функції. Будь-яку корисну роботу можуть якісно виконувати лише люди, котрі є компетентними (від лат. *competentis* — відповідність) у її виконанні, тобто такі, які мають відповідні здібності і кваліфікацію. Всі інші, за великим рахунком, лише імітують роботу, вносять безладдя та роблять помилки, що їх змушені виправляти знову ж таки компетентні люди.

Люди, компетентні у виконанні чотирьох основних системних функцій, фактично складають чотири т. зв. «чисті групи», незалежно від того, усвідомлюють вони це чи ні. У відповідності до традиційної термінології ці “чисті групи” ми називатимемо психокастами (від лат. *castus* — чистий, вільний, витриманий, незмішаний).

Організаційне об'єднання членів однієї психокасти приводить до утворення соціокасти. **СОЦІОКАСТА** — це відкрита, динамічна, здатна до самоорганізації підсистема національного організму, яка виконує в суспільстві певну соціальну функцію і складається з осіб, які мають для цього відповідні здібності та кваліфікацію, люблять цю діяльність і відчують особисту та групову відповідальність за її здійснення. За нормального розвитку народний організм формує 4 соціокасти:

Спеціалісти — люди, компетентні у безпосередньому виконанні роботи (від простої до найбільш складної) в рамках певної професії чи спеціалізації і працюють передусім задля особистих вигод;

Бізнесмени — люди, що компетентно забезпечують взаємодію принаймні двох спеціалістів — від найпростішої торгівлі до великого бізнесу — і діють насамперед задля особистих вигод;

Кшатрії — компетентні державні адміністратори і військові організатори: люди, що займаються практичною діяльністю заради загального блага, тобто працюють на націю в цілому;

Брахмани — люди, що компетентно діють в царині духу і знань, у сфері загальних природничих і етичних принципів, осягають місце системи «нація» в надсистемі (людство, природа, Бог) і діють заради загального блага.

Соціокасти можуть існувати лише як відкриті утворення, котрі добирають і залучають людей з відповідними здібностями і кваліфікацією. За словами визначного французького мислителя Рене Генона, *«каста в традиційному розумінні цього терміну є не що інше, як вираження глибинної індивідуальної природи людини зі всією сукупністю особливих схильностей, що злиті з цією природою і визначають кожного до виконання тих чи інших обов'язків. Але як тільки виконання цих обов'язків перестав підпорядковуватись суворо встановленим правилам (зумовленим кастовою природою людини), неминучим наслідком цього виявляється такий стан, коли кожний змушений виконувати лише ту роботу, яку йому вдалося одержати, навіть у тому випадку, коли людина не відчуває до неї ніякої зацікавленості і не має ніякої внутрішньої кваліфікації для її виконання»*.

Кастова диференціація — це природна тенденція розвитку і структурування народного організму, який формує націю: *«Хочуть того люди чи ні, визнають вони це чи ні, але вони вже поділені на чотири касты. ...Ніяке людське законодавство, ніякі філософські хитрування, ніякі псевдонауки, ніякі форми терору не здатні скасувати цей факт. Нормальне функціонування і розвиток людського суспільства*

* Звернімо увагу, що структуризація суспільства існувала задовго до виникнення держави. Скажімо, у північноамериканських індіанців, які перебували на додержавній — *родо-племінній* — стадії, були вожді, шамани, професійні вояки. Були й вайш'ї-багатії (добре описані, скажімо, Джеймсом Шульцем, який тривалий час жив серед індіанців). До речі, на теренах України кастова структура почала формуватися ще в протонеоліті, тоді як принципові ознаки держави почали тут з'являтися, за С.Пустоваловим, лише в епоху бронзи (**прим. наукового редактора**).

можливі лише в тому випадку, коли цей факт буде визнаним і застосованим» (Петро Успенський).

Соціокасти — це не суспільні стани, адже належність до соціокасти визначається не походженням і не багатством, але виключно особистими здібностями та кваліфікацією. Однак чим більше суспільні стани набувають кастових ознак, тим нація є гармонійнішою та ефективнішою.

При цьому маємо дуже стисло пояснити (це тема окремої праці), що зараз не йдеться про відродження якихось архаїчних систем суспільної організації. Це просто неможливо, адже змінилися і навколишній світ, і людське суспільство. Наприклад, нинішня соціокаста Спеціалістів суттєво відрізняється від арійської касты (варни) шудрів-виконавців. Хоча б тому, що нині в якості Спеціаліста може реалізуватись і творча людина з надзвичайно високим рівнем інтелектуального та духовного рівня. Нинішні Спеціалісти — це люди, які професійно вирощують хліб, і роблять найскладніші хірургічні операції, і складають чудові пісні, і розв'язують математичні рівняння. Попри надзвичайну різноманітність роботи, всіх їх об'єднує діяльність в рамках вузької спеціалізації — на відміну від функцій бізнесу, державного адміністрування чи духовного проводу нації.

Наголосимо, що для соціокаст за визначенням властива висока міра взаємопроникнення**. Спеціаліст високого духовного та інтелектуального рівня може стати Брахманом, а Бізнесмен може перейнятися інтересами всієї нації і стати Кшатрієм. Крім того, здебільшого **коректніше говорити не про належність людини до певної психокасти і, тим більше, соціокасти (адже соціокаст ще немає), а про Шлях, який свідомо обирає людина. Це може бути шлях Брахмана, шлях Кшатрія, шлях Бізнесмена або шлях Спеціаліста.** Якщо ж людина відчує, що обрала не свій шлях, то вона зобов'язана спробувати інший. Чим швидше вона знайде свою природну діяльність, тим більше у неї шансів максимально розкрити свій потенціал і, таким чином, справді досягнути життєвого успіху.

СИСТЕМА «УКРАЇНА» ТА ЇЇ ПІДСИСТЕМИ

Як ми вже казали, психіка — як індивідуальна, так і колективна — має змінну і стабільну (відносно постійну) складові. Змінна складова сильно залежить від зовнішніх обставин і в багатьох випадках може затуманювати стабільну складову, яка приховує істинну психічну природу суб'єкта.

Стабільна, істинна сутність людини найкраще пізнається в ситуаціях, коли людина діє найбільш природно, вільно, невимушено. Те ж саме стосується і народу: істинна природа народної душі виявляється в ті епохи, коли народ не знаходиться під чужим ярмом і сам вирішує свою долю. Отже, щоб пізнати природну, архетипову структуру української нації, її треба досліджувати в контексті саме таких епох.

Оскільки людство переживає процес все більшого структурування за національним принципом, то доцільно брати найближчий до нас історичний період, коли народний організм переходив у форму нації. Для України це час Козацької нації, тож пригляньмося уважніше до її структури. Ось як її описує відомий український історик і письменник Валерій Шевчук:

«Населення розділялось на кілька станів, які мали своє самоуправління, але всі разом підлягали гетьманському уряду: СЕЛЯНИ (виконували господарську повинність, тобто були піддані власнику землі, але мали свою управу і свій суд — так званий копний суд); МІЩАНИ, які розділялися на тих, що володіли Магдебурзьким правом (отже, мали свій магістрат і суд) і які ним не володіли (підлягали козацькій, тобто державній, юрисдикції); ДУХОВЕНСТВО, що мало власне самоуправління та суд, і ШЛЯХТА, яка, в принципі, ще за Хмельницького злилася із старшинською козацькою верствою. ...Вся система була виборна: селяни вибирали своїх старших і членів копного суду, так само чинили міщани й козаки. Духовенство також обиралося, зокрема священники приходів... Посполитий (селянин або міщанин) міг перейти у козаки й навпаки, козак у посполиті».

** Що, до речі, було властиве і арійським кастам, які стали закритими значно пізніше, — схоже, аж після приходу арійців до Індії.

Отже, в період Козацької держави український народний організм витворив таку структуру нації, яка наближалася до природної, ідеальної структури. Характерно, що чотири основні соціальні групи були відкритими, що уможливило перехід з одного стану в інший — якщо лише у людини були відповідні здібності, кваліфікація і бажання. З психологічної точки зору це приводило до формування порівняно однорідних соціальних груп, близьких до базових функціональних підсистем, — соціокаст. Ці підсистеми національного організму характеризувалися власною колективною психологією, яка вписується в один із 16-ти соціотипів:

Брахмани (кращі представники духовенства, мислителі, науковці, письменники) — етико-інтуїтивний інтроверт, «Миротворець»;

Кшатрії (козацька еліта) — логіко-сенсорний екстраверт, «Адміністратор»;

Бізнесмени (торговельна і господарська еліта) — логіко-сенсорний екстраверт, «Адміністратор»;

Спеціалісти (селяни, ремісники, наймані працівники) — етико-інтуїтивний інтроверт, «Миротворець».

Аналіз структури української нації часів Київської Русі також показує наявність згаданих чотирьох функціональних підсистем з тими самими колективними соціотипами, хоча і в не такій яскравій формі, як у Козацькій нації.

Зауважимо, що з погляду персональної сумісності «Миротворець» і «Адміністратор» є психологічно сумісними типами. А це означає, що, будучи носіями нібито протилежних психологічних якостей, вони насправді повністю доповнюють один одного і при взаємодії формують стійку, ефективну, значною мірою — самодостатню систему.

ВИСНОВКИ

Зі всього сказаного вище випливає таке:

1. Народ — це органічне соціальне утворення, яке є наслідком природного процесу самоорганізації людства і його структурування.
2. Головним чинником, який об'єднує народ у цілісну систему і визначає його історичні перспективи, є колективна психіка — народна душа.
3. Душа народу має змінну і постійну складові, а також характеризується незмінним параметром — типом інформаційного метаболізму — т. зв. соціотипом. Зміна соціотипу означає, що один народний організм вмер, а на його місці виник цілком новий організм.
4. Народний організм може існувати в аморфній формі етносу і структурованій формі нації.
5. Будь-яка нація має тенденцію до структурування у формі чотирьох функціональних підсистем, які в ідеалі є «чистими групами» — соціокастами.
6. Кожна з функціональних підсистем має власну колективну психіку і на своєму рівні описується одним із 16-ти соціотипів.
7. Український народ періодично витворював нації, останні з яких — Київська Русь і Козацька нація. Після їх руйнування він набував аморфного стану етносу. Через тисячоліття існування українського народу незмінним лишився його соціотип (етико-інтуїтивний інтроверт, «Миротворець»).
8. При формуванні нації український народ має тенденцію структуруватися на функціональні підсистеми з незмінними взаємодоповнюючими (дуальними) соціотипами: Брахмани — «Миротворець», Кшатрії — «Адміністратор», Бізнесмени — «Адміністратор», Спеціалісти — «Миротворець».
9. Сьогодні український народ черговий раз формує свою націю, що супроводжується структуруванням на чотири основні функціональні підсистеми.

